

ਰੇਡੀਓ ਲਵੀਵਾਰ: ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ - ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ ਫਿਜ਼ਾਏਂ

ਕੜੀ 34 ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ
(The Politics of Climate Change)

ਮੁੱਖ ਖੋਜ ਅਤੇ ਲੇਖਨ: ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਬਾਬਰਤਾ ਨਾਥ

ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਪਾਂਤਰ, ਖੋਜ ਤੇ ਲੇਖਣ: ਭਾਰਤ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਮਤੀ, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

(In this episode it has been focused that the efforts for averting climate change have political connotations too. UN has long recognised the important role that developing and transferring environmentally sound technologies play in combating the climate crisis. A successful transfer of green technologies from the well-to-do countries to the developing world for reducing the carbon foot prints includes the knowledge needed to successfully install, operate and maintain the equipment having new technology, the capacity to choose and adapt know-how, experiences and equipments. Without access to cost-effective and abundant energy sources many developing countries see climate change as a hindrance to their unfettered economic development whereas the same are resisted by the developed nations as the private interests in those developed countries are not agreeing to the transfer of the technologies because they want to earn profits by virtue of their patent rights. Short of the change in the model of development, the root cause of climate change, the solution proposed is, to collaborate in green technologies rather than transfer of technology. There is a dire need of the political will for signing the sustainable agreements among nations in order to stop climate change and pollution. International norms are flouted to earn handsome profits from the production of these pollutants. Under the Paris Agreement, nations laid out a long-term vision and agreed that the two existing branches Technology Executive Committee and Climate Technology Centre and Network would work to achieve this goal to become operational in 2012. The political disagreement exists over which greenhouse emission metrics should be used, like total emissions per year, per capita emissions per year, CO₂ emissions only, deforestation emissions, livestock emissions or total historical emissions. Blame games are going on with tremendous severity. The issue has been focused through a dialogue in a family and friends)

(ਇਸ ਕੜੀ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਪਰ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪੱਖ ਵੀ ਹਨ! ਯੂ ਐਨ ਓ ਨੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਂਪ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੱਲ ਹਰਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਛੁਪਿਆ ਹੈ। ਕਾਰਬਨ ਪੈੜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਮੀਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਉਪਕਰਨਾਂ ਨੂੰ

ਫਿਟ ਕਰਨਾ, ਚਲਾਉਣਾ, ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਰੱਖ ਰਖਾਵ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਾਓ ਕਰਨਾ! ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਸਸਤੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਵਾਫਰ ਉਰਜਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਰੋੜਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਨਿਜੀ ਹਿਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੇਟੈਂਟ ਲਏ ਹੋਏ ਹਨ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਾਸਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਥਾਨੰਤਰ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਹੱਲ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਭਿਆਲੀ! ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਵਚਨ ਬੱਧਤਾ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੁਨਾਫਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਪ ਦੰਡ ਤੋੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੈਰਿਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਬਾਬਤ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਇਸ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਟਿਕਾਊ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਉਤਸਰਜਨ ਦੇ ਮਾਪ ਦੰਡਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁੱਲ ਉਤਸਰਜਨ, ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਤਸਰਜਨ, ਕੇਵਲ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ, ਜੰਗਲਾਤ ਕਟਾਈ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਕਾਰਨ ਉਤਸਰਜਨ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਉਤਸਰਜਨ ਉਪਰ ਸਿਆਸੀ ਮੱਤ ਭੇਦ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ)

ਪਾਤਰ:

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ (57 ਸਾਲ): ਅਧਿਆਪਕ

ਕਮਲਾ (54 ਸਾਲ) : ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੀ ਪਤਨੀ (ਕੰਮਕਾਜੀ ਔਰਤ)

ਮਾਧਵੀ (22 ਸਾਲ) : ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੀ ਧੀ (ਖੋਜਾਰਥੀ)

ਅਮੋਲਕ (54 ਸਾਲ) : ਸੁਰਿੰਦਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਵੀਰ

ਹਰਜੀਤ (50 ਸਾਲ) : ਅਮੋਲਕ ਦੀ ਪਤਨੀ (ਬੈਂਕ ਕਰਮਚਾਰੀ)

ਮੋਹਨ (23 ਸਾਲ) : ਅਮੋਲਕ ਦਾ ਮੁੰਡਾ (ਖੋਜਾਰਥੀ)

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਐਲਾਨ

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਟ੍ਰੈਕ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ)

ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ, ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈਂ ਫਿਜ਼ਾਏਂ

ਸੰਗੀਤ.....

ਐਲਾਨ : ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡਿਓ ਵੱਲੋਂ ਵਿਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੈ, **ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ “ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈਂ ਫਿਜ਼ਾਏਂ” ਦੀ ਚੌਤੀਵੀਂ ਕੜੀ “ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ”!**

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਟ੍ਰੈਕ ਮੁੜ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ)

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਹਾਂ ਜੀ। ਪਿਆਰੇ ਸ਼ੋਤਿਓ ...ਸੁਆਗਤ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਅੱਜ ਦੇ “**ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨ**” ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ “**ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈਂ ਫਿਜ਼ਾਏਂ**” ਦੀ ਚੌਤੀਵੀਂ ਕੜੀ ਵਿੱਚ।

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਹਾਂ! ਇਸ ਲੜੀਵਾਰ “**ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈਂ ਫਿਜ਼ਾਏਂ**” ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਕੜੀ, ‘**ਕਾਰਬਨ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਹਰਿਤ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ**’ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਸੀਂ ਚਰਚਾ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਜਲਵਾਯੂ ਨੂੰ ਠਲੂ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਉਪਰ ਰੋਕ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਬਨ ਟੈਕਸ ਦੀ!

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਹਾਂ ਜੀ! ਹੋਈ ਸੀ ਚਰਚਾ ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਦੇ ਹਰਿਤ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੀ ਵੀ!

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਬਨ ਟੈਕਸ ਉਹ ਅਸਿੱਧਾ ਕਰ (ਟੈਕਸ) ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਥਰਾਹਟੀ ਈਧਣਾਂ ਦੇ ਬਾਲਣ ‘ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ!

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਅਸੀਂ ਕਿੱਸਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣਾਂ ਨੂੰ ਬਾਲਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਿਰਉਤਸਾਹ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸਵੱਛ ਉਰਜਾ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ!

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ 2010 ਤੋਂ ਕੋਲੇ ਉਪਰ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ 400 ਰੁਪਏ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਰ ਕੋਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 2005 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2020 ਤੱਕ 25% ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ!

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਹੋਈ ਸੀ ਗੱਲ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ‘ਜਲਵਾਯੂ ਵਾਸਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਧਿਰ’ ਨਾਮੀ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ!

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਹੋਈ ਸੀ ਚਰਚਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ 300 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਨਿਮਨ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਾਲੇ ਚੁਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਬਾਲਣ ਬਾਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 2005 ਦੌਰਾਨ 22 ਲਖ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ!

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਬੰਨੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਧੂੰਏਂ ਕਾਰਨ ਸਾਹ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਸਮਰਥਤਾ ਜਾਹਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਵੱਡੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਬੁੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ!

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਗਾਥਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਰਜਾ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ, ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਘੂ ਪਣ ਬਿਜਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਕਸਤ, ਜੈਵ ਈਂਧਣ ਅਤੇ ਸੌਰ ਉਰਜਾ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ!

- ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੌਰ ਯੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰੇ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਿਗੁਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮਿਊਂਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਵਧਾ ਕੇ ਕਾਰਬਨ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ।
- ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਹੋਈ ਸੀ ਗੱਲ ਕਿ ਆਸਾਮ, ਉੜੀਸਾ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਗੁਜਰ ਬਸਰ ਲਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਕੇ ਟਿਕਾਊ ਵਪਾਰਕ ਮਾਡਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪੁਲਾਂਘਾਂ ਪੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ!
- ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਹਾਂ ਜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਚਰਚਾ ਕਿ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਊਰਜਾ ਏਜੈਂਸੀ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਹਨ ਕਿ 2030 ਤੱਕ ਆਧੁਨਿਕ ਊਰਜਾ ਪਹੁੰਚ ਕਾਰਨ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈ ਅਕਸਾਈਡ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਕੇਵਲ 0.7% ਹੀ ਵਧੇਗਾ!
- ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਸੁਣ ਲਿਆ ਸੀ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਕਿ ਬਿਨਾ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੇ 2030 ਤੱਕ ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ 65% ਵੱਧ ਕੇ 4.7 ਗੀਗਾ ਟਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ!
- ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਕੀਤੀ ਸੀ ਚਰਚਾ ਕਿ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪਿਗਾਓ ਨੇ ਹਾਈਡਰੋ ਕਾਰਬਨ ਤੇ ਪਿਗੋਵੀਅਨ ਕਰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਭਾਵ ਜਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ ਉਸਦੀ ਭਰਪਾਈ ਜਿੰਨਾ ਕਰ!
- ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਦੋਸਤੋ ਰੇਡੀਓ ਲੜੀਵਾਰ ਦੀ ਇਸ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਬਿਆਨ ਕਰਾਂਗੇ ਕਹਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਾਅ ਪੇਚਾਂ ਤੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਜਿਹੜੇ ਸਬੰਧਤ ਨੇ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ!
- ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਲਓ ਸੁਣੋ ਇਸ ਨਵੇਂ ਲੜੀਵਾਰ ‘ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈਂ ਫਿਜ਼ਾਏਂ’ ਦੀ ਚੌਤੀਵੀਂ ਕੜੀ “ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ” ਲਓ! ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਇਹ ਕਲਾਕਾਰ!

.....ਲੜੀਵਾਰ ਦੀ ਧੁਨ.....

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤ.....

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਹਿਲਾ.....

(ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)

(ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ, ਘਰ ‘ਚ ਟੀ.ਵੀ. ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਧਵੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼.. ਆਪਣੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੋਫਾ-ਸੈਟ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਵੇਖਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ)

ਕਮਲਾ : ਮਾਧਵੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਐਵੇਂ ਕਿਉਂ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹੈਂ?

ਮਾਧਵੀ : ਵੇਖ! ਵੇਖ ਰਹੀ ਹਾਂ ਪਾਪਾ ਨੂੰ! ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਪਾਪਾ ਟੀ.ਵੀ. ਜੋ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। What a great surprise!

ਸੁਰਿੰਦਰ : ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਅਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵੇਖਣ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਮਾਧਵੀ : (ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ) ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਮਝੀ..!. ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੀ ਲਾਇਨ 'ਚ ਹੋ!

ਕਮਲਾ : ਮਾਧਵੀ! ਐਵੇਂ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਗੱਸਾ ਨਾ ਦਵਾ!

ਮਾਧਵੀ : ਠੀਕ ਹੈ.. ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਚਾਚਾ ਜੀ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ।

ਸੁਰਿੰਦਰ : ਕੌਣ.. ਅਮੋਲਕ!

ਮਾਧਵੀ : ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ! ਦਰਅਸਲ ਚਾਚਾ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਫੋਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ।

ਸੁਰਿੰਦਰ : ਚੰਗਾ।

ਮਾਧਵੀ : ਚਾਚਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਹੈ।

ਕਮਲਾ : ਸਭ ਠੀਕ ਤਾਂ ਹੈ ਨਾ!

ਮਾਧਵੀ : ਓਹੋ ਮੰਮੀ.. ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ-ਭਲੇ ਹਨ। ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰੋ, ਅਜਿਹਾ ਸਿਹਤ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਅੱਛਾ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਬੁਲਾਉਣਾ!

ਕਮਲਾ : ਚੰਗਾ ਬਾਬਾ ਚੰਗਾ!

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤ.....

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੂਜਾ.....

(ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)

(ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੀ ਸਵੇਰ.. ਸੁਰਿੰਦਰ ਚਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਸਵੇਰ ਦਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਧਵੀ ਅਤੇ ਕਮਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼)

ਮਾਧਵੀ : ਗੁਡ ਮਾਰਨਿੰਗ ਪਾਪਾ। ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਬਰ? ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਪਾਪਾ! ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੁੱਤੇ ਨਹੀਂ!

(ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ)

ਸੁਰਿੰਦਰ : ਹੈਲੋ। ਹਾਂ ਅਮੋਲਕ, ਕਿਵੇਂ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਆ ਰਹੇ ਹੋ ਨਾ। ਚੰਗਾ.. ਹਾਂ.. ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ.. ਠੀਕ

ਹੈ..

ਫੋਨ ਕਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

- ਕਮਲਾ** : ਸਭ ਠੀਕ ਤਾਂ ਹੈ? ਕੀ ਕਿਹਾ?
- ਸੁਰਿੰਦਰ** : ਉਹ ਜਲਦੀ 'ਚ ਹਨ ਅਤੇ ਹਵਾਈ-ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਹੀ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਕਮਲਾ** : ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਮਝੀ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਉਹ ਪਿੰਡ 'ਚ ਹੀ ਸਥਾਈ ਨਿਵਾਸ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ?
- ਸੁਰਿੰਦਰ** : ਹਾਂ ਕਮਲਾ! ਅਮੋਲਕ ਧੁਨ ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਪੱਕਾ ਹੈ! ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਜੋ ਠਾਣ ਲਿਆ, ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਟਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਮਕਾਨ ਵੇਚ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਹੀ ਮੁੜ ਆਵੇ।
- ਮਾਧਵੀ** : ਹਾਂ ਪਾਪਾ! ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵੱਲ ਦੀ ਦੌੜ ਤਾਂ ਘਟੇਗੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ! ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਭੀੜ ਕਾਰਨ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਵਧਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਵੀ ਠੱਲ੍ਹ ਪਏਗੀ!
- ਕਮਲਾ** : ਹਾਂ! ਹੋ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁੱਝ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਰ ਦੇ ਢੋਲ ਸੁਹਾਵਣੇ! ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਤੰਗੀਆਂ ਤੁਰਸੀਆਂ ਬਾਬਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਆਭਾਸ ਨਹੀਂ!
- ਸੁਰਿੰਦਰ** : ਤੰਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੀ ਹਵਾ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਪਾਣੀ! ਖਾਣ ਦੇ ਲਈ ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਤੇ ਸੁੱਧ ਦੁੱਧ (ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ) ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮਿਲੇਗਾ!
- ਮਾਧਵੀ** : ਚਾਚੂ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਦੇਵੇਂ ਘਿਉ ਵਿੱਚ! ਇਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, 'ਨਾਲੇ ਮੁੰਜ ਬਘੜ ਦਾ ਸੌਦਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਗੰਗਾ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ!'
- ਸੁਰਿੰਦਰ** : ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹੋ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ! ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬਣ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਮਾਰਟ ਸਿਟੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਤੇ ਖਪਤ ਨਾਲ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਸਿਰਜ ਸਕੀਏ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਵੀ ਬਚਾ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਵਾਲਾ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਅਗਰਸਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਈਏ!
- ਕਮਲਾ** : ਹੋ ਤਾਂ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਿਆਸੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣੇ ਪੈਣੇ ਹਨ! ਕਹਿਣਾ ਆਸਾਨ ਹੈ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਐਨੀ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ!

ਮਾਧਵੀ : ਪਾਪਾ ਅਜਿਹੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤਾਂ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ! ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਹਰਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਉਸ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ, ਉਸ ਦਾ ਸਸਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ!

ਸੁਰਿੰਦਰ : ਹਾਂ ਯੂ ਐਨ ਓ ਨੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਬਨ ਪੈੜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹਰਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਕੇ ਅਮੀਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਛੁਪਿਆ ਹੈ।

ਕਮਲਾ : ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਆ ਵੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੱਖ ਰਖਾਓ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਆਦਿ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ?

ਮਾਧਵੀ : ਇਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ ਤੇ ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਅਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਕਰ ਲੈਣ ਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਆਦਿ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਬਦਲਾਓ ਵੀ ਕਰ ਲੈਣ!

ਸੁਰਿੰਦਰ : ਹਾਂ! ਲੋੜ ਤਾਂ ਹੈ! ਪਰ ਇਹ ਜਿੰਨਾ ਕਹਿਣਾ ਆਸਾਨ ਹੈ ਉਨਾ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨਵਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ! ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਜੀ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਇਹ ਹਰਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਕਰਵਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਯਾਣੀ ਪੇਟੈਂਟ ਕਰਵਾਏ ਹੋਏ ਹਨ!

ਕਮਲਾ : ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਨਿਜੀ ਹਿੱਸੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਕੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੰਚਾਂ ਉਪਰ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ!

ਮਾਧਵੀ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਬਿਨਾ ਸਸਤੀ ਵਿਕਲਪਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਵਾਫਰ ਉਰਜਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੇ, ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਬਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆਂਦੇ ਬਦਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋੜਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ!

ਸੁਰਿੰਦਰ : ਠੀਕ ਹੈ! ਸਮਝਦੇ ਹਨ! ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿਆਸੀ ਮੰਚਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਚਾਂ 'ਤੇ ਬਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ!

ਕਮਲਾ : ਬੱਸ ਇਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ!

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤ.....

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੀਜਾ.....

(ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)

(ਇਕ ਹੋਰ ਐਤਵਾਰ.. ਅਮੋਲਕ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਅਮੋਲਕ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੱਠੇ, ਖਾਣੇ ਦੀ ਟੇਬਲ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਚਰਚਾ ਜਾਰੀ ਹੈ)

- ਮੋਹਨ** : ਕਿੰਨਾ ਸਵਾਦ ਖਾਣਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤਾਈਂ ਜੀ ਨੇ। ਮਜ਼ਾ ਆ ਗਿਆ!
- ਮਾਧਵੀ** : ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ?
- ਮੋਹਨ** : ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਤਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਭ ਕੁਝ ਫ੍ਰੀਜ਼ਰ ਜਾਂ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰਾਂ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਹਰਜੀਤ** : ਖਾਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਲਉ, ਚਾਹੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹੋਣ, ਫਲ ਹੋਣ, ਮੀਟ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰਾਂ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪਰਜ਼ਰਵੇਟਰ ਰਸਾਇਣ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਅਮੋਲਕ** : ਵੀਰ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ?
- ਸੁਰਿੰਦਰ** : ਹਾਂ ਸਹੀ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਇਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਲ-ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰਲੇ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਲ-ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਅਮੋਲਕ** : ਅਜੇ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ! ਪਰ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪੈ ਗਈ ਹੈ।
- ਸੁਰਿੰਦਰ** : ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਸਾਡੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਡਲ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਜੀਵਣ ਸ਼ੈਲੀ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ! ਚਲੋ ਚੰਗਾ ਇਹ ਦੱਸੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ, ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ?
- ਅਮੋਲਕ** : ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਰਹਿਣ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਐਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ! ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- ਕਮਲਾ** : ਅਮੋਲਕ ਵੀਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਭੁੱਲ ਭਲਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟੇ।
- ਮੋਹਨ** : ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਿਹਾ, ਤਾਈਂ ਜੀ। ਪਾਪਾ, ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।
- ਮਾਧਵੀ** : ਚਾਚਾ ਸ੍ਰੀ, ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਭੇਦ ਵਾਲਾ ਸੰਦੂਕ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਨਹੀਂ! ਚਲੋ ਮੈਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ! ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫ਼ੈਸਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?
- ਅਮੋਲਕ** : ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸਮਝੋ! (ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ) ਵਾਹ! ਇਹ ਹੈ ਮੇਰੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਧੀ।

(ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

- ਸੁਰਿੰਦਰ** : ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਅਮੋਲਕ! ਹਰਜੀਤ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਦਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ?
- ਅਮੋਲਕ** : ਚਲੋ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਹੀ ਸੁਣ ਲਵੋ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਮੋਹਨ ਦੀ ਇਕ ਜਰਮਨ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਜਰਮਨੀ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ।
- ਹਰਜੀਤ** : ਮੈਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕਰ ਲਿਆ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੁਝ ਸਮਾਜ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਵੀ ਸੋਚ ਲਈਏ!
- ਅਮੋਲਕ** : ਹਾਂ ਵੀਰ ਜੀ.... ਹਰਜੀਤ ਨੇ ਅਤੇ ਮੈਂ, ਬਹੁਤ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ।
- ਮੋਹਨ** : ਤਾਇਆ ਜੀ, ਤਾਈ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ !

(ਫਿਰ ਤੋਂ ਇਕ ਡੂੰਘੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

- ਮਾਧਵੀ** : ਮੇਰਾ ਸੋਚਣਾ ਹੈ ਕਿ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਪਸੰਦ, ਨਾ-ਪਸੰਦ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਧਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਹੈ! ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ, ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
- ਮੋਹਨ** : ਦੀਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ। ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਦਲਾਅ ਹੁਣ ਕੋਈ ਹਊਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਕੀਕਤ ਹੈ।
- ਮਾਧਵੀ** : ਵੀਰੋ! ਜਲਵਾਯੂ 'ਚ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਬੰਧੀ ਅੰਤਰ ਸਰਕਾਰੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 2100 ਤੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਔਸਤਨ 1.4°C ਤੋਂ 5.8°C ਤੱਕ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਮੋਹਨ** : ਇਹ ਤਾਂ ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
- ਮਾਧਵੀ** : ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੀਥੇਨ, ਕਾਰਬਨਡਾਈਆਕਸਾਈਡ, ਓਜ਼ੋਨ, ਕਲੋਰੋ-ਫਲੋਰੋ ਕਾਰਬਨ ਅਤੇ ਨਾਈਟ੍ਰਸ ਆਕਸਾਈਡ। ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ

ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 1750 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਅਤੇ ਮੀਥੇਨ ਗੈਸਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 36% ਅਤੇ 148% ਤੱਕ ਵਧ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਅਮੋਲਕ : ਮਾਧਵੀ ਬੇਟੀ.. ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਾਂ ਅਨੋਖੀ ਹੈ।

ਕਮਲਾ : ਅਮੋਲਕ! ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਵਿਗਿਆਨ ਕਲੱਬ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਹੈ।

ਮਾਧਵੀ : ਚਾਚਾ ਜੀ! ਇਹ ਮੇਰਾ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਖੇਤਰ ਵੀ ਹੈ।

ਹਰਜੀਤ : ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਿੰਨਾ ਜਿਆਦਾ ਫੈਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈ!

ਮੋਹਨ : ਮਾਧਵੀ ਜਿਹੜੇ ਕਾਰਕ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਦੱਸੋ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਕਾਰਕਾਂ 'ਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਧਵੀ : ਸਹੀ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਦੂਸਰੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

(ਮਾਧਵੀ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਮੋਹਨ : ਦੀਦੀ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਕੜ ਹੈ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ।

ਕਮਲਾ : ਮੋਹਨ! ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੈਸ਼ਨ ਹੈ।

ਮੋਹਨ : ਕੀ ਦੀਦੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਥੀਸਸ ਲਿਖ ਲਿਆ ਹੈ?

ਸੁਰਿੰਦਰ : ਥੀਸਸ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ।

ਮਾਧਵੀ : (ਚਲ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੋਈ) ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਦਰਭ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਮੌਸਮ 'ਚ ਆਏ ਬਦਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਕਮਲਾ : ਆਹੋ! ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖ ਲਓ! ਇੱਥੇ ਜਿਹੜਾ ਮੌਸਮ 20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਮੋਲਕ : ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ!

ਮਾਧਵੀ : ਚਾਚਾ ਜੀ! ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦਾ ਜਲ ਪੱਧਰ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ, ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਧੇਗੀ, ਜਿੱਥੇ ਚੰਗੀ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰਫ ਡਿੱਗਦੀ ਹੈ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ, ਉੱਥੇ ਸੋਕਾ ਪਏ

ਅਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧਣ ਨਾਲ ਬਰਫ ਡਿੱਗਣੀ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਦੀਆਂ ਸੁੱਕ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਪੈਦਾਵਾਰ ਘਟ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਈ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਤੇ ਹਨੇਰੀਆਂ-ਤੂਫਾਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਦਰ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ।

- ਸੁਰਿੰਦਰ** : ਮਤਲਬ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦੀ ਗਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੂਰ ਨਹੀਂ।
- ਕਮਲਾ** : ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕਦਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਰਹੇ?
- ਮੋਹਨ** : ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਈ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ!
- ਹਰਜੀਤ** : ਹੁਣ ਫਿਰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤੀ...!
- ਕਮਲਾ** : ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਮੈਂ ਚਾਹ-ਕੋਫੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।
- ਮਾਧਵੀ** : ਹਾਂ ਮੰਮੀ.. ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ!

.....**ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤ**.....

.....**ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚੌਥਾ**.....

(**ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤ****ਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ**)

(ਕਮਲਾ ਚਾਹ ਕੋਫੀ ਆਦਿ ਨਾਸ਼ਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ! ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ)

- ਅਮੋਲਕ** : ਕਮਲਾ ਭਾਬੀ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ 'ਚ ਵੀ ਭੇਤ ਛੁਪਿਆ ਹੈ।
- ਮਾਧਵੀ** : ਉਹ ਕੀ ਚਾਚੂ!
- ਅਮੋਲਕ** : ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਨਹੁੰ ਮਾਸ ਵਾਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ! ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਦਲਾਓ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ!
- ਮੋਹਨ** : ਹਾਂ.. ਇਸ 'ਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ।
- ਮਾਧਵੀ** : ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਹਨ।
- ਮੋਹਨ** : ਮਾਧਵੀ.. ਵਿਕਸਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਤਕਨੀਕ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਲੋੜ ਹੈ!

- ਅਮੋਲਕ** : ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲਾਭ ਹੋਏ ਹਨ?
- ਮਾਧਵੀ** : ਚਾਚਾ ਜੀ। ਪੈਰਿਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ ਹੈ! ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਹਨ! ਇਸ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਇਸ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ! ਇਹ 2012 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ!
- ਮੋਹਨ** : ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਟਿਕਾਊ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
- ਮਾਧਵੀ** : ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਉਤਸਰਜਨ ਦੇ ਮਾਪ ਦੰਡਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਉਤਸਰਜਨ, ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਤਸਰਜਨ, ਕੇਵਲ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ, ਜੰਗਲਾਤ ਕਟਾਈ ਕਾਰਨ ਹਰਿਤ ਘਰ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਕਾਰਨ ਉਤਸਰਜਨ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁੱਲ ਉਤਸਰਜਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਉਪਰ ਸਿਆਸੀ ਮੱਤ ਭੇਦ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹਨ!
- ਮੋਹਨ** : ਹਾਂ! ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੜਿੱਕਾ ਡਾਹ ਰਹੇ ਹਨ! ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕੋਪਨਹੇਗਨ ਜਲਵਾਯੂ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਮੱਤ ਭੇਦਾਂ ਵਾਲ ਮੁੱਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ!
- ਮਾਧਵੀ** : ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਲਗੀ (ਕਾਈ) ਤੋਂ ਜੈਵ ਈਂਪਣ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇਲ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 10 ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ!
- ਮੋਹਨ** : ਇਸ ਦਾ ਸਹੀ ਹੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਡਲ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਖਪਤਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜੀਵਣ ਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਫੁਡਾਉਣਾ ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਹੱਲ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਭਿਆਲੀ!
- ਮਾਧਵੀ** : ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਅਰਜਿਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਪ-ਦੰਡ ਤੋੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਹੈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਵਚਨ ਬੱਧਤਾ ਦੀ!
- ਮੋਹਨ** : ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮੱਤ ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੰਮ ਤੇਜ਼ੀ ਫੜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

- ਮਾਧਵੀ** : ਮੋਹਨ, ਠੀਕ ਆਖਿਆ! ਪਰ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੋਪਨਹੇਗਨ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਮੇਲਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ਸੀ ਜਿਸ ‘ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਲੰਬੀ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਰਿਹਾ!
- ਮੋਹਨ** : ਪਰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਕਈ ਬਿਲਕੁਲ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਦਿੱਕਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ! ਜਿਵੇਂ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੇ ਪੇਟੈਂਟ ਕਈ ਕਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਾਉਣੀ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ! ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਹਾਈਬਰਿਡ ਕਾਰ ਦਾ ਪੇਟੈਂਟ 350 ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ! ਸਹਿਮਤੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਜਾਏ?
- ਹਰਜੀਤ** : ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਅਸਹਿਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਇਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।
- ਮਾਧਵੀ** : ਹਾਂ ਚਾਚੀ ਜੀ। ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾ ਰੱਖੇ ਹਨ! ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਗਰਿਡ ਹੈ ਪਰ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਜਨਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਫੋਟੋਵੋਲਟਿਕ ਯਾਣੀ ਬੈਟਰੀ ‘ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗਰਿਡ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ?
- ਮੋਹਨ** : ਹਾਂ ਜੀ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਲ ਆਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਠੰਢਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਘਰਾਂ ਤੱਕ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਗਰਿਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ!
- ਮਾਧਵੀ** : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ ਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੋਚ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮੌਕੇ ਸਿਰਜੇ ਤਾਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਸੰਸਾਰ-ਮੰਚਾਂ ਉਪਰ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸਿਆਸਤ ‘ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਸਕੇ!
- ਸੁਰਿੰਦਰ** : ਹਾਂ ਅਗਲਾ ਦਹਾਕਾ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਹਿਮ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸਾਂਝ ਭਿਆਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਲਝੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਵਕਤ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਧੀਮੀ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਵੀ ਅਘੜਾ-ਦੁਘੜਾ!

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤ.....

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੰਜਵਾਂ.....

(ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)

(ਕਮਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼, ਚਾਹ ਕੌਫੀ ਤੇ ਨਾਸ਼ਤਾ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਮਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਤਾ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ)

ਕਮਲਾ : ਲਓ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਚਾਹ/ਕੌਫੀ ਤੇ ਨਾਸ਼ਤਾ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ!

- ਅਮੋਲਕ** : ਵਾਹ ਭਾਬੀ ਜੀ! ਇਹੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕਮਾਲ ਹੈ! ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਰ!
- ਮਾਧਵੀ** : ਹਾਂ ਚਾਚਾ ਜੀ! ਆਓ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰ ਲਈਏ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ!
- ਅਮੋਲਕ** : ਜੇ ਸਿਆਸੀ ਫੈਸਲੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਕਲਪ ਜੋ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ!
- ਹਰਜੀਤ** : ਡੁਬੀ ਤਾਂ ਜੇ ਸਾਹ ਨਾ ਆਇਆ! ਸਿਆਸੀ ਵਚਨ ਬੱਧਤਾ ਦੀ ਹੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੈ!
- ਮਾਧਵੀ** : ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਵਚਨ ਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਯੂ ਐਨ ਐਫ ਸੀ ਸੀ ਸੀ ਦੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤੇ ਹਰਿਤ ਵਿਕਾਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਪਲਬਧ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਹਿਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਅਮੋਲਕ** : ਇੱਕ ਜੋਖਮ ਕੋਸ਼ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਨਵਾਚਾਰ ਹਰਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।
- ਹਰਜੀਤ** : ਗਰੀਬ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਤੇ ਗੁਜਰ-ਬਸਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤਿ ਪਛੜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨਿਰਨੇ ਲੈਣ!
- ਮਾਧਵੀ** : ਹੁਣ ਕੁਝ ਕੁ ਸੂਚਕ ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਪੁਖਤਾ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ!
- ਮੋਹਨ** : ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਜੰਗ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ! ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਮੁਲਕ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਲਮੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ!
- ਕਮਲਾ** : ਵੈਸੇ ਅਜ ਵੀ ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਅਮਰੀਕਾ ਸਭ ਦਾ ਮੋਢੀ ਹੈ!
- ਮਾਧਵੀ** : ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ! ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਕਸਿਤ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹਰਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਲਲਕ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ!

- ਹਰਜੀਤ** : ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਯੂ ਐਨ ਐਫ ਸੀ ਸੀ ਸੀ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਪਰ ਸਿਆਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ !
- ਮੋਹਨ** : ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਰੌਲੇ ਰੱਪੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, 2010 ਦੇ ਕੈਨਕਮ ਸਮਝੌਤੇ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ 76 ਵਿਕਸਿਤ ਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਵੈ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਜੋ ਅਹਿਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ !
- ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ** : ਹਾਂ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤਾਰਿਆਂ ਭਰਿਆ ਨੀਲਾ ਨੀਲਾ ਆਸਮਾਨ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਓਝਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਵੱਛ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਧਰਤ ਗ੍ਰਹਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਈਏ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਸਹੀ ਸਿਆਸੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ !

ਸਮਾਪਤੀ ਸੰਗੀਤ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-1 ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਮੁਲਕ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਵਾਸਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ?

ਉਤਰ: ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-2 ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਉਤਰ: ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਹਰਿਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ !